

Верховний
Суд

Від реструктуризації до обходу санкцій: нові форми зловживань у процедурах банкрутства

Олег ВАСЬКОВСЬКИЙ,
секретар судової палати для розгляду справ про банкрутство КГС ВС

IV конференція «Бізнес VS Санкції»
м. Київ, 30 червня 2026 року

35 РОКІВ

ГОСПОДАРСЬКА ЮСТИЦІЯ:
ДОСВІД, ДОВІРА, ДІЄВІСТЬ

Мета і завдання інсолвенційних процедур:

- створення умов для відновлення платоспроможності бізнесу;
- інструмент другого шансу для бізнесу;
- захист прав кредиторів та їх платоспроможності;
- механізм очищення економіки від неефективних підприємств.

Банкрутство vs Санкції Законодавче регулювання

- Кодекс України з процедур банкрутства;
- Закон України «Про санкції»;
- Постанова КМУ від 03.03.2022 № 187 «Про забезпечення захисту національних інтересів за майбутніми позовами держави Україна у зв'язку з військовою агресією російської федерації».

Новий виклик для процедур банкрутства – використання банкрутства для обходу санкцій

Моделі зловживань:

- створення контрольованої кредиторської заборгованості;
- відкриття справи напередодні застосування санкцій;
- використання афілійованих кредиторів;
- маніпулювання продажем активів;
- блокування стягнення санкційних активів.

Справа № 909/130/24

Банкрутство ТОВ «Калушський трубний завод»

Після відкриття провадження у справі про банкрутство господарський суд з'ясував, що:

- боржник є особою, пов'язаною з державою-агресором та на нього поширюються положення постанови КМУ від 03.03.2022 № 187;
- грошові вимоги ініціюючих кредиторів ґрунтуються на нікчемних правочинах і є наслідком узгоджених з боржником дій з метою виведення через процедуру банкрутства майна або отриманих від його реалізації грошових вимог на користь бенефіціарних власників боржника – громадян рф в обхід застосованих щодо них санкцій та з порушенням мораторію, введеного зазначеною постановою.

Господарський суд закрив провадження у справі про банкрутство з огляду на те, що грошові вимоги ініціюючих кредиторів до боржника заявлені з метою виведення активів з-під санкцій та з порушенням мораторію, а отже, не підлягають визнанню.

Позиція Верховного Суду

Приватноправовий інструментарій не повинен використовуватися учасниками цивільного обороту з метою створення передумов для виведення активів з-під санкцій та/або їх обходу.

Якщо особи, щодо яких вже застосовано або вирішується питання про застосування санкцій, ініціюють, зокрема, провадження у справі про банкрутство з метою створення передумов для виведення активів з-під санкцій та/або їх обходу, то в такому разі відбувається використання провадження у справі про банкрутство не для захисту прав та інтересів сторін арбітражного спору і судові рішення стосується відповідного державного органу, покликаною захищати інтереси держави у зазначених відносинах.

Справа № 910/11526/24

Банкрутство ТОВ «Коростенська видобувна компанія»

Фабула справи:

Компанія-позивач звернулася з позовом про визнання недійсними договорів щодо послідовного відчуження права користування надрами, оформленого спеціальним дозволом на користування надрами Коростенського (Стремигородського) родовища, та застосування наслідків недійсності цих правочинів.

Суди встановили, що спеціальний дозвіл належав АТ «Коростенський кар'єр», контрольний пакет акцій якого перебував під контролем осіб, до яких РНБО України застосувала санкції у вигляді блокування активів. Після застосування санкцій право користування надрами було послідовно відчужене між пов'язаними суб'єктами: спочатку ТОВ «Новел Пром» за 1 млн грн, а згодом – ТОВ «Коростенська видобувна компанія» за 2,1 млн грн, тоді як реальна вартість спецдозволу перевищувала 32 млн грн.

Суди відмовили у задоволенні вимог про визнання договорів недійсними, оскільки такі правочини є нікчемними.

Позиція Верховного Суду

- Санкції у вигляді блокування активів поширюються не лише на формального власника активу, а й на активи, щодо яких санкційна особа може прямо чи опосередковано здійснювати контроль або розпорядження. Суд відхилив доводи скаржників про те, що зміна бенефіціарного власника усувала порушення санкційного законодавства. КГС ВС наголосив, що санкції були застосовані як до бенефіціарів, так і безпосередньо до компаній, пов'язаних зі спірними активами, а тому їх дія продовжувала поширюватися на відповідні правовідносини.
- Публічний порядок охоплює фундаментальні інтереси держави та суспільства, зокрема економічну безпеку, а правочини, спрямовані на обходження санкцій і виведення активів з-під блокування, є нікчемними.
- Немає підстав для передачі спору на розгляд у межах справи про банкрутство ТОВ «Коростенська видобувна компанія», зважаючи на обставини, які свідчать про штучний характер створення заборгованості та ініціювання процедури банкрутства.

Верховний
Суд

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

